

ΜΑΡΙΑ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΑΧΕΣ ΤΟΥ 1821

Εικονογράφηση: Μιχάλης Κυλάκος

Τρεις μέρες μετά, ο στρατός του Ομέρ Βρυώνη και του Κιοσσέ Μεχμέτ είναι έτοιμος να επιτεθεί. Οι τρεις οπλαρχηγοί βρίσκονται ήδη στις συμφωνημένες θέσεις τους. Ο εχθρός χτυπά ταυτόχρονα και τους τρεις. Οκτώ χιλιάδες στρατιώτες και χίλιοι ιππείς. Η μάχη είναι άνιση.

Ο Δυοβουνιώτης πολεμά γενναία, μα βλέπει τα παλικάρια του να πέφτουν το ένα μετά το άλλο και διατάζει υποχώρηση. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και στη Χαλκωμάτα. Ο Πανουργιάς τραυματίζεται. Οι άνδρες του τον βλέπουν λαβωμένο και το ηθικό τους πέφτει. Διατάζει κι εκείνος υποχώρηση. Έτσι, ολόκληρος ο στρατός των Τούρκων πέφτει πάνω στον Διάκο. Τα πρωτοπαλικάρά του του φωνάζουν για υποχώρηση.

Καπετάνιο, είναι τρέλα! Πρέπει να υποχωρήσουμε!

Μας πετσοκόβουν, Διάκο!

Μα εκείνος δεν τους ακούει.

Πολεμάτε, λιοντάρια μου, τους φωνάζει κι ας ξέρει πως οι άλλοι δύο οπλαρχηγοί έχουν ήδη υποχωρήσει κι όλος ο τουρκικός στρατός είναι πάνω τους.

Ακόμη κι όταν ένα εχθρικό βόλι τον βρίσκει στο δεξιό του ώμο, εκείνος πάνει το σπαθί του με το αριστερό χέρι και συνεχίζει να φωνάζει για να εμπυκώσει τους άντρες του.

Ούτε φεύγουμε ούτε υποχωρούμε! Κρατάτε γερά, λεβέντες μου, παλικάρια μου!

Φωνάζει κι ας έχουν μείνει μονάχα σαράντα οκτώ άνδρες στο πλάι του. Έχουν ήδη σκοτωθεί διακόσιοι Έλληνες. Η μάχη γίνεται πα σώμα με σώμα. Οι Τουρκαλβανοί έχουν φτάσει στα χαρακώματά τους. Το σπαθί του Διάκου σπάει και η μάχη τελειώνει. Ο ίδιος συλλαμβάνεται και οδηγείται μπροστά στον Ομέρ Βρυώνη.

Δεν είναι η πρώτη φορά που συναντιούνται οι δύο άντρες. Γνωρίζονται πολύ καλά από τη στρατιωτική σχολή του Αλή πασά στα Γιάννενα. Ο Ομέρ Βρυώνης ξέρει την ευστροφία του, την αξία και τη δύναμή του. Του κάνει μια πρόταση: να αλλάξει στρατόπεδο και πίστη και να πολεμά μαζί του αποδώ κι εμπρός. Του τάζει να τον κάνει στρατηγό και άλλα μεγαλεία. Όμως ο Διάκος αρνείται.

Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω! λέει μόνο γνωρίζοντας πως με αυτή του την απάντηση έχει καταδικαστεί ήδη σε θάνατο.

Δεν έχεις ντιπ μυαλό στο τσερβέλο σου! απαντά εκείνος και τον παραδίδει στον ανώτερό του, Κιοσσέ Μεχμέτ.

Γνωστός για τη σκληρότητά του εκείνος, καταδικάζει τον αιχμάλωτο καπετάνιο στον πιο μαρτυρικό θάνατο: το παλούκωμα. Ήταν 23 Απριλίου 1821. Την επόμενη ημέρα τον μεταφέρουν στο Ζητούνι και τον καρφώνουν ζωντανό σε ένα σουβλερό παλούκι, γράφοντας έτσι το όνομά του στην ιστορία με ματωμένα γράμματα.

Η μάχη στο Χάνι της Γραβιάς

Η πανωλεθρία των επαναστατημένων στην Αλαμάνα και ο θάνατος του Αθανασίου Διάκου ήταν μεγάλα πλήγματα στο ηθικό των Ελλήνων. Αντίστοιχα, στην αντίπαλη πλευρά το ηθικό είχε αναπερωθεί. Ο δρόμος είχε ανοίξει. Ο Κιοσσέ Μεχμέτ και ο Ομέρ Βρυώνης θα προέλαυναν στη Στερεά Ελλάδα κι έπειτα θα περνούσαν στην Πελοπόννησο. Για την εκστρατεία του αυτή ο Ομέρ Βρυώνης είχε ήδη διατάξει τους καπεταναίους της Δυτικής Ελλάδας να μαζευτούν στη Φωκίδα, στη Γραβιά. Εκεί θα τους συναντούσε με σκοπό να τους πάρει στην εκστρατεία μαζί του.

Τον Οδυσσέα Ανδρούτσο τον γνώριζε από παλιά. Όπως και με τον Αθανάσιο Διάκο, είχαν συναντηθεί στη στρατιωτική σχολή του Αλή πασά στα Ιωάννινα χρόνια πριν. Υπολόγιζε στη βοήθειά του. Όταν ο Οδυσσέας Ανδρούτσος –αρματολός τότε της Λειβαδιάς– έπασε στα χέρια του τη γραφή του Ομέρ Βρυώνη, φούντωσε από τον θυμό του.

Μα τι λέει δαύτος; φώναξε και πέταξε το γράμμα.

Ο Ομέρ Βρυώνης έγραφε πως, αν τους βοηθούσε, θα του έδινε ολόκληρη την Ανατολική Στερεά Ελλάδα να διαφεντεύει τα αρματολίκια της. Γεμάτος ένταση, τόσο από το γράμμα όσο και από τον πρόσφατο θάνατο του φίλου και συναγωνιστή του Αθανασίου Διάκου, ο Ανδρούτσος ετοιμάστηκε για μάχη. Θα πήγαινε στη Γραβιά, αλλά με άλλους σκοπούς.

Στις 3 Μαΐου 1821 έφτασε στο πλινθόκτιστο χάνι της Γραβιάς, ένα μακρόστενο κτίριο στο οποίο διανυκτέρευαν οι αγωγιάτες και οι περαστικοί που νυχτώνονταν στον δρόμο από ή προς τα Σάλωνα, την Άμφισσα. Είχε στάβλο για τα ζώα τους και χώρο για τους ίδιους, για να φάνε και να ξεκουραστούν.

Ο Ανδρούτσος είχε μαζί του περίπου εκατό άνδρες. Στο χάνι μαζεύτηκαν κι άλλοι καπεταναίοι, με πρώτους και καλύτερους τον Πανουργιά και τον Γιάννη Δυοβουνιώτη, τους άλλους δύο συντρόφους του Αθανασίου Διάκου, στη μάχη της Αλαμάνας. Για αυτούς, μετά τα γεγονότα στην Αλαμάνα και τον μαρτυρικό θάνατο του Διάκου, η ήττα του Ομέρ Βρυώνη και του Κιοσσέ Μεχμέτ ήταν πα θέμα τιμής.

Να ταμπουρωθούμε στο χάνι, αδέρφια! πρότεινε ο Οδυσσέας Ανδρούτσος. Εδώ θα είμαστε προστατευμένοι και θα πολεμήσουμε μέχρι θανάτου.

Οι άλλοι δύο είχαν τις αντιρρήσεις τους.

Πού να χωρέσουμε όλοι στο χάνι, ωρέ 'Δυσσέα;

Επικίνδυνο πράγμα ο κλειστός χώρος. Σαν τα ποντίκια μέσα στη φάκα θα είμαστε.

Τελικά δε συμφώνησαν. Ο Οδυσσέας επέμενε για το χάνι ενώ οι υπόλοιποι ήθελαν έξω, στον ανοιχτό χώρο. Έτσι, χωρίστηκαν. Οι μεν μέσα στο χάνι, οι υπόλοιποι στα υψώματα αριστερά του και δεξιά του. Από τη μία, ο Πανουργιάς και ο Δυοβουνιώτης κι από την άλλη ο Σουλιώτης και ο Κατσικογιάννης.

Μετά το συμβούλιο των οπλαρχηγών ο Οδυσσέας και όλοι οι υπόλοιποι βγήκαν έξω από το χάνι, στην αυλή που αγκάλιαζε ένας γερός μαντρότοικος.

Και τώρα, παλικάρια μου, είπε δυνατά ο Ανδρούτσος, όσων το λέει η καρδιά σας, πάστε μαζί μου τον χορό κι ελάτε να ταμπουρωθούμε μέσα στο χάνι.

Ένας ένας οι άνδρες του πάνονταν στο τσάμικο που πρώτος έσερνε ο καπετάνιος τους. Άρχισε να τραγουδά...

*Κάτω στου βάλτου τα χωριά
Ξηρόμερο και Άγραφα
και στα πέντε βιλαέτια
φάτε, πείτε, μωρ' αδέρφια.*

*Εκεί είν' οι Κλέφτες οι πολλοί
ούλοι ντυμένοι στο φλουρί,
κάθονται και τρων' και πίνουν
και την Άρτα φοβερίζουν.*

Χορεύοντας και σφυρίζοντας έμπαιναν μέσα στο χάνι.

*Πάνουν και γράφουν μια γραφή
βρίζουν τα γένια του Κατή,
γράφουνε και στο Κομπότι,
προσκυνούνε τον Δεσπότη.*

*Βρε Τούρκοι κάτσετε καλά,
γιατί σας καίμε τα χωριά!
Γρήγορα το αρματολίκι,
γιατ' ερχόμαστε σα λύκοι.*

Άρπαζε ο ένας το μαντίλι του άλλου και πανότανε στον χορό ώσπου να περάσουν την πόρτα στο χάνι. Όλοι τραγουδούσαν. Εκατόν δεκαεπτά άνδρες είχαν μπει μέσα χορεύοντας.

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΜΑΧΕΣ ΤΟΥ 1821

Από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης ενάντια στον πολύχρονο τουρκικό ζυγό μέχρι και την απελευθέρωση έγιναν μια σειρά από μάχες, άλλες σε στεριά κι άλλες σε θάλασσα.

Οι μάχες που δόθηκαν όλα εκείνα τα χρόνια ήταν αμέτρητες. Άλλες οδήγησαν σε μεγάλες νίκες και θριάμβους και άλλες σε βαριές ήττες και πένθος.

Όμως, ποια ήταν τα γεγονότα εκείνα που οδηγούσαν σε μια μάχη;

Πώς αποφάσιζαν οι οπλαρχηγοί πού θα την έδιναν;

Συμφωνούσαν πάντοτε μεταξύ τους για το μέρος και τη στρατηγική; Όχι!

Πάντα υπήρχαν διαφωνίες μέχρι να καταλήξουν στο τελικό σχέδιο. Και ύστερα, τι έφταιγε για μια ήττα; Οι κακοί υπολογισμοί; Οι λάθος χειρισμοί; Και τι έκανε μια νίκη να καταλήγει σε θρίαμβο παρά τους λιγοστούς Έλληνες στρατιώτες απέναντι στους πολυάριθμους αντιπάλους τους;

Δέκα από τις κρισιμότερες μάχες της ταραγμένης εκείνης περιόδου καταγράφονται σε αυτό το βιβλίο με την ευχή να αποτελέσει ένα μικρό λιθαράκι που θα φέρει τα σημερινά παιδιά λίγο πιο κοντά στα μακρινά εκείνα χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης.

www.minoas.gr

